

Олексій Дмитрович ПАЦЮК

аспірант, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8944-7414>

e-mail: patsiuk_o@univer.km.ua

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ОБІГУ ЦЕМЕНТУ В УКРАЇНІ

У статті ґрунтовно проаналізовано адміністративно-правове регулювання виробництва та обігу цементу в Україні, виходячи з актуальних потреб сучасної економіки та викликів глобалізації. Запропоновані рекомендації відображають необхідність комплексного підходу до реформування галузі та створення умов для її стійкого та конкурентоспроможного розвитку на національному та міжнародному рівнях. Висвітлено необхідність комплексного підходу до реформування галузі, що включає як законодавчі ініціативи, так і практичні заходи з підтримки та розвитку цементної індустрії в Україні.

Ключові слова: цементна галузь, адміністративно-правове регулювання, СОТ, Світова Торговельна Організація, зовнішньоекономічна політика, виробництво цементу, обіг цементу

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Адміністративно-правове регулювання виробництва та обігу цементу в Україні відіграє вирішальну роль для забезпечення стабільності та прогресу цієї стратегічної галузі. Цементна індустрія, будучи основою будівельного сектору, впливає на економічне зростання країни та реалізацію значних інфраструктурних проєктів. Однак у контексті глобалізації, галузь стикається з низкою викликів, зокрема необхідністю відповідності міжнародним стандартам та правилам Світової організації торгівлі (СОТ), що вимагає гнучкого та виваженого підходу до регулювання. Важливим є також захист вітчизняного ринку від недобросовісної конкуренції та впровадження екологічних норм, які забезпечать сталий розвиток галузі. Так, адекватне адміністративно-правове регулювання має враховувати всі ці аспекти, гармонізуючи національні політики з глобальними тенденціями та вимогами для забезпечення динамічного та сталого розвитку цементної галузі в Україні.

Стан опрацювання проблематики адміністративно-правового регулювання виробництва та обігу цементу в Україні відображено у декількох ключових дослідженнях. Так, Т.Б. Топольницька у своїй роботі «Напрями підвищення дієвості механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств цементної галузі України» акцентує на важливості дієвого механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), зазначаючи особливості господарської діяльності та проблеми регуляторного характеру, які впливають на галузь [11]. І. Панасенко вказує на важливість цементної галузі як одного з чинників індустріального розвитку суспільства та зростання його матеріальної культури, наголошуючи на її значимості для соціально-економічного розвитку країни [6, с. 100]. Окрему увагу приділено аналізу різних досліджень та публікацій, які розглядають проблему з різних боків, зокрема у сфері економічної дипломатії, захисту прав вітчизняних суб'єктів ЗЕД (В. Барановська, Т. Пристай, Ю. Чугаєнко), дозвільного провадження у сфері захисту економічної конкуренції у ЗЕД (В. Пасічник), митного регулювання (О. Книшек, Н. Ліповська-Маковецька) та оподаткування ЗЕД (О. Грешишкіна, А.С. Ковалев) [1-5]. Проте здійснений аналіз

вітчизняної нормативно-правової бази та літературних джерел свідчить про відсутність спеціальної уваги до державного регулювання розвитку цементної галузі і стимулювання її ЗЕД в Україні.

МЕТА статті – аналіз та систематизація адміністративно-правових аспектів регулювання виробництва та обігу цементу в Україні. Статтю покликано виявити ключові тенденції, проблеми та перспективи розвитку галузі, а також оцінити ефективність наявних механізмів державного управління у цій сфері.

РЕЗУЛЬТАТИ

Цементна галузь України як системний елемент національного господарського комплексу відіграє фундаментальну роль у розвитку інфраструктурних об'єктів та відповідно сприяє підвищенню якості життя населення. Важливість цієї галузі обумовлено її центральним місцем у будівельному секторі, адже цемент є основним матеріалом для виробництва бетону, що є критичним компонентом майже кожного будівництва – від житлових комплексів до масштабних інфраструктурних проєктів. Згідно з аналізом цементна галузь впливає на економіку не тільки через безпосереднє виробництво та продаж продукції, але й через забезпечення робочих місць, сприяння розвитку суміжних індустрій (таких як видобуток сировини, машинобудування, транспортні послуги), а також через формування податкових надтоджень до державного бюджету. В контексті реалізації інфраструктурних проєктів цементна галузь постає як ключова ланка, що забезпечує необхідну матеріально-технічну базу. Якість, доступність та стабільність постачання цементу мають пряий вплив на успішність реалізації таких проєктів, які зі свого боку впливають на розвиток виробничої, транспортної, соціальної інфраструктури та житлово-комунального господарства.

Вплив цементної галузі на якість життя населення не може бути недооцінено. Забезпечуючи матеріали для будівництва житла та інфраструктурних об'єктів, галузь сприяє створенню комфортних умов проживання, доступності та якості соціальних послуг. Крім того, інвестиції в інфраструктурні проєкти, що пов'язані з використанням цементу, є значним драйвером економічного зростання, що, зі свого боку, позитивно впливає на рі-

вень зайнятості та дохід населення. Однак для забезпечення сталого розвитку цементної галузі та максимізації її позитивного впливу на економіку країни та добробут населення необхідно адекватне державне регулювання. Це включає розроблення та впровадження ефективних механізмів податкової, митної, інвестиційної політики, впровадження стандартів якості та екологічних норм, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного виробництва цементу як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках [5].

У рамках концептуального обґрунтування вдосконалення механізмів державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі України слід зазначити, що ця галузь має стратегічне значення для економіки країни, що обумовлює необхідність глибокого аналізу та оптимізації державних важелів впливу. У дослідженні, поданому О. Гаркушею, К. Денисовим, А. Ігнатюком та іншими експертами, акцентовано увагу на необхідності комплексного підходу до регулювання цементної галузі [2]. Автори наголошують на важливості таких аспектів, як виважена податкова політика, митне регулювання, заходи стосовно захисту вітчизняного ринку від неробросовісного імпорту, а також стимулювання інвестицій у сектор. Аналізуючи регулювання ЗЕД, необхідно враховувати зобов'язання України в рамках членства в СОТ. Як зазначено у роботах Дж. Ікенберрі та В. Мацьківа, політика у сфері ЗЕД повинна коригуватися з урахуванням міжнародних стандартів та правил, зокрема у частині антидемпінгових заходів, правил оцінювання якості продукції та екологічних норм. Важливим аспектом є також стимулювання внутрішньої конкуренції та інновацій у галузі. Як зазначають С. Мосіюк та Дж. Стігліц, розвиток конкурентного середовища та підтримка науково-дослідних робіт можуть стати ключовими факторами підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі на міжнародному рівні [12, 13]. Не менш важливим є питання екологічної відповідальності та сталого розвитку. Регулювання у цій сфері має враховувати не тільки поточні потреби галузі, але й довгострокові перспективи розвитку, збереження природних ресурсів, мінімізацію впливу виробництва на довкілля.

Для забезпечення необхідності підтримки цементної галузі, важливим є вдосконалення механізму регулювання ЗЕД галузі, як це висвітлено у дослідженні. У цьому контексті, важливе значення мають праці таких авторів як О. Гаркуша, К. Денисов, А. Ігнатюк, які акцентують увагу на необхідності розвитку інтегрованих підходів до регулювання галузі [2]. Це включає адаптацію національного законодавства до міжнародних стандартів, стимулювання іноземних та внутрішніх інвестицій, а також впровадження ефективних митних процедур. У контексті міжнародного співробітництва особливо актуальним є аналіз правил СОТ та їх впливу на зовнішньоекономічну політику (ЗЕП) України, як це висвітлено у дослідженні. Захист вітчизняного ринку від недобросовісного імпорту, як зазначається в роботах Дж. Ікенберрі та В. Мацьківа, є важливим чинником підтримки цементної галузі, який потребує детального регулювання та стратегічного підходу [12]. Так, підтримка цементної галузі України є багатограним завданням, що вимагає вдосконалення регуляторного механізму, адаптації до міжнародних вимог, стимулювання інвес-

тицій та захисту вітчизняного ринку. Важливим є врахування відповідних наукових робіт та досліджень, що роблять внесок у формування комплексної стратегії підтримки та розвитку цементної галузі України.

Аналіз сучасного стану та визначення проблематики регулювання цементної галузі України займають центральне місце у розробленні стратегії сталого розвитку та інтеграції у глобальну економіку. Актуальність цього аналізу підкреслюється у низці досліджень та публікацій, які висвітлюють широкий спектр питань, пов'язаних зі змістом та механізмами регулювання, а також із проблемами, що потребують наукового обґрунтування. У дослідженнях О. Гаркуші, К. Денисова, А. Ігнатюка особливо увагу приділено аналізу ЗЕП та державного регулювання, які є вирішальними у формуванні умов для ефективного функціонування галузі [2]. Вказані автори зазначають, що регулювання цементної галузі має враховувати як внутрішні, так і зовнішні чинники, включаючи глобальні тенденції, міжнародні зобов'язання та кон'юнктуру світових ринків. Галузеве регулювання зіштовхується з низкою викликів, зокрема з нестабільністю ринків, зміною законодавчих рамок, екологічними обмеженнями, а також потребою адаптації до новітніх технологій та інноваційних підходів. Роботи В. Мацьківа та С. Мосіюка акцентують на необхідності гнучкого підходу до регулювання, здатного відповідати на швидкі зміни в галузі та забезпечувати стаке виробництво. Проблематика зовнішньоекономічного регулювання охоплює широке поле питань, пов'язаних з експортно-імпортною діяльністю, митними процедурами, заходами антидемпінгового захисту та взаємодією з міжнародними торговельними організаціями [4, с.244]. Дж. Ікенберрі та Дж. Стігліц у своїх роботах підкреслюють важливість врахування міжнародних стандартів та вимог у формулюванні ЗЕП, наголошуючи на потребі гармонізації національного законодавства з міжнародними правилами [12, 13].

Галузева специфіка цементної індустрії України впливає на формулювання та впровадження регулятивних політик, зумовлюючи необхідність глибокого розуміння унікальних властивостей цієї галузі. Важливими аспектами цієї специфіки є структура ринку, ресурсні можливості, товарна та географічна структура імпорту, а також законодавчі та виробничо-комерційні умови діяльності підприємств. Окрім того, потенціал змін у галузі, особливо в контексті екологічної відповідальності, вимагає врахування у процесі регулювання. В основі ефективного зовнішньоекономічного регулювання лежить чітко визначене національне законодавство, що створює юридичні рамки для діяльності підприємств:

– Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (від 16 квітня 1991 р. №959-ХІІ) становить фундамент для регулювання експортно-імпортних операцій, митного регулювання та валютних відносин, гарантуючи правову основу для зовнішньоекономічних угод [7].

– Закон України «Про основи національної безпеки України» (від 19 червня 2003 р. №964-ІV) визначає стратегічні напрями захисту національних інтересів у зовнішньоекономічному контексті, підкреслюючи роль держави у стабілізації економіки [9].

– Закон України «Про митний тариф України» (від 5 квітня 2001 р. №2371-ІІІ) регулює оподаткування ім.-портованих та експортованих товарів, що є ключовим

фактором у формуванні цінової політики та конкурентного середовища на ринку [8].

Інтеграція України у світову економіку передбачає дотримання міжнародних норм та участь у глобальних торговельних системах, що вимагає гармонізації національного законодавства з міжнародними зобов'язаннями:

– *Угода про заснування СОТ*: Україна як член СОТ зобов'язана відповідати стандартам та правилам організації, забезпечуючи справедливі умови для міжнародної торгівлі та захист національних інтересів.

– *Двосторонні та багатосторонні торговельні угоди*: налагодження взаємовигідних торговельних відносин через міжнародні угоди сприяє розширенню ринків для української продукції та залученню іноземних інвестицій [10].

Адаптація до швидкозмінних умов світової економіки вимагає застосування специфічних регулятивних інструментів, які дають змогу ефективно реагувати на зовнішні виклики:

– *Антидемпінгові заходи та компенсаційні мита*: захист вітчизняного виробника від недобросовісної конкуренції та забезпечення рівних умов на ринку за допомогою застосування антидемпінгових заходів та компенсаційних мит.

– *Ліцензування та квотування*: регулювання обсягів імпорту/експорту за допомогою системи ліцензування та квот, що дає змогу збалансувати ринкову пропозицію та попит.

– *Екологічні стандарти та норми*: впровадження строгих екологічних стандартів, відповідно до міжнародних угод та національного законодавства, для зниження негативного впливу галузі на навколишнє середовище [1, с. 207].

Кожен з цих регулятивних інструментів відіграє свою важливу роль у формуванні стійкої та конкурентоспроможної цементної галузі, забезпечуючи її здатність адаптуватися до зовнішніх викликів та внутрішніх потреб.

Міжнародний контекст та правила СОТ:

1. *Роль СОТ у формуванні ЗЕП*. СОТ встановлює загальні принципи та правила для міжнародної торгівлі, які впливають на всі сфери ЗЕД, включаючи цементну галузь. Основні принципи включають:

– *Недискримінація*: принцип національного режиму та принцип найбільшого сприяння, що забезпечують рівні умови для всіх учасників торгівлі.

– *Прозорість*: зобов'язання країн-членів публікувати свої торговельні регуляції та забезпечувати прозорість у своїх торговельних політиках.

– *Сприяння вільній торгівлі*: шляхом поступового зниження митних тарифів та інших торговельних бар'єрів.

2. *Вплив правил СОТ на цементну галузь України*:

– *Захист від демпінгу*: СОТ дає змогу застосовувати антидемпінгові мита проти імпортованих товарів, які продаються за ціною нижчою за собівартість. Це важливо для захисту цементної галузі України від недобросовісної конкуренції.

– *Субсидії та заходи компенсації*: СОТ регулює ви-

користання субсидій, даючи змогу вживати компенсаційні заходи у разі, коли субсидії в інших країнах завдають шкоди вітчизняним виробникам.

– *Технічні бар'єри у торгівлі (ТБТ) та Санітарні та фітосанітарні заходи (СФЗ)*: Правила СОТ зобов'язують країни застосовувати міжнародні стандарти, що може впливати на експортні можливості цементної галузі, особливо в контексті вимог до якості та екологічних стандартів.

3. *Перспективи та виклики в контексті СОТ*. Дотримання правил СОТ надає Україні можливості для розширення міжнародної торгівлі та залучення інвестицій. Однак це також ставить перед країною виклики, пов'язані з необхідністю адаптації внутрішніх регулятивних стандартів до міжнародних вимог, забезпечення відповідності продукції встановленим стандартам та зміцнення конкурентоспроможності на світовому ринку. Україні важливо продовжувати активну роботу у рамках СОТ, а також застосовувати міжнародні стандарти та правила як інструменти для підвищення ефективності та сталості цементної галузі [3].

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу адміністративно-правового регулювання виробництва та обігу цементу в Україні можна зробити низку висновків, які відображають основні аспекти галузі та визначають напрями для її подальшого розвитку та регулювання. По-перше, цементна галузь має стратегічне значення для економічного розвитку України, беручи до уваги її важливість у реалізації інфраструктурних проектів та внесок у будівельний сектор. Ефективне регулювання цієї галузі вимагає комплексного підходу, який враховує як законодавче забезпечення, так і відповідність міжнародним стандартам, а також економічні, екологічні та технологічні аспекти. По-друге, вступ України до СОТ вимагає дотримання встановлених міжнародних норм та стандартів, що забезпечують прозорість та справедливість у міжнародній торгівлі. Зокрема, це стосується правил стосовно антидемпінгових заходів, субсидій, компенсаційних мит, технічних бар'єрів у торгівлі та санітарних та фітосанітарних заходів. Дотримання цих принципів та правил не тільки надає можливості для розвитку та експансії цементної галузі на міжнародному рівні, але й ставить перед нею виклики, пов'язані з адаптацією до міжнародних вимог. Третім важливим аспектом є необхідність вдосконалення національного законодавства для забезпечення прозорості, справедливості та ефективності регулювання. Це передбачає перегляд та адаптацію законів, що регулюють економічну конкуренцію, митну політику, захист вітчизняного виробництва та екологічні стандарти. Отже, необхідно підкреслити важливість гармонізації національних стандартів з міжнародними нормами, стимулювання інновацій та технологічного розвитку, а також впровадження екологічних стандартів для підвищення ефективності та сталості цементної галузі.

Список використаних джерел

- Срмолаєва Т.В., Лозо О.В. Актуальні напрями еколого-правової політики у сфері видобування надр. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 207-211.
- Ігнатюк А. Галузева політика в системі державного регулювання економіки. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/41.pdf>

3. Лізунков І. Організація контролю викидів шкідливих речовин цементного заводу. URL: [https://www.mapiea.kntu.kr.ua/pdf/5\(36\)_I/22.pdf](https://www.mapiea.kntu.kr.ua/pdf/5(36)_I/22.pdf)
4. Мосіюк С.І., Мосіюк І.П. Інституційні засади державного регулювання господарської діяльності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2014. Вип. 200(1). С. 244–248.
5. Оплачко І. Проблеми та перспективи управління діяльністю підприємств цементної промисловості в сучасних умовах. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/16022/1/Ve8412%20zah.pdf>
6. Панасенко І.А. Розвиток виробництва будівельних матеріалів (кераміки та в'язучих) в Україні в 1950-1980 рр.: історичний екскурс. *Вісник Національного технічного університету «ХПИ»: темат. вип.: Історія науки і техніки*. 2009. № 29. С. 100–108.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
8. Про Митний тариф України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>
9. Про основи національної безпеки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
10. Топольницька Т. Концептуальні положення вдосконалення регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств цементної галузі. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/15.pdf
11. Топольницька Т. Напрями підвищення дієвості механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств цементної галузі України. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/69.pdf
12. Ikenberry G.J. *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order After Major Wars*. Princeton University Press, 2001.
13. Stiglitz J.E. *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. W.W. Norton & Company, 2012.

References

1. Yermolaieva T.V., Lozo O.V. Current directions of environmental and legal policy in the field of mineral extraction. *Legal scientific electronic journal*. 2022. No. 7. pp. 207-211. (in Ukrainian).
2. Ihnatiuk A. Sectoral policy in the system of state regulation of the economy. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/41.pdf> (in Ukrainian).
3. Lizunkov I. Organization of control of emissions of harmful substances of a cement plant. URL: [https://www.mapiea.kntu.kr.ua/pdf/5\(36\)_I/22.pdf](https://www.mapiea.kntu.kr.ua/pdf/5(36)_I/22.pdf) (in Ukrainian).
4. Mosiuk S.I., Mosiuk I.P. Institutional foundations of state regulation of economic activity. *Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Series "Economics, Agrarian Management, Business"*. 2014. Issue 200(1). pp. 244-248. (in Ukrainian).
5. Oplachko I. Problems and prospects of managing the activities of cement industry enterprises in modern conditions. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/16022/1/Ve8412%20zah.pdf> (in Ukrainian).
6. Panasenko I.A. The development of the production of building materials (ceramics and binders) in Ukraine in 1950-1980: historical tour. *Bulletin of the National Technical University "KhPI": topic. issue: History of science and technology*. 2009. No. 29. pp. 100–108. (in Ukrainian).
7. On foreign economic activity. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (in Ukrainian).
8. On the Customs Tariff of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (in Ukrainian).
9. On the basics of national security of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
10. Topolnytska T. Conceptual provisions for improving the regulation of foreign economic activity of cement industry enterprises. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/15.pdf (in Ukrainian).
11. Topolnytska T. Directions for increasing the effectiveness of the mechanism for regulating foreign economic activity of enterprises in the cement industry of Ukraine. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/69.pdf (in Ukrainian).
12. Ikenberry G.J. *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order After Major Wars*. Princeton University Press, 2001.
13. Stiglitz J.E. *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. W.W. Norton & Company, 2012.

Oleksii PATSIUK

postgraduate student, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8944-7414>

e-mail: patsiuk_o@univer.km.ua

PECULIARITIES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF CEMENT PRODUCTION AND CIRCULATION IN UKRAINE

The paper provides a thorough analysis of the administrative and legal regulation of cement production and circulation in Ukraine, based on the current needs of the modern economy and the challenges of globalization. The author examines in detail the legal framework of the industry, focusing on the analysis of key legislative acts, regulations and international agreements that form the legal framework for the cement industry in Ukraine. Particular attention is paid to the impact of Ukraine's membership in the World Trade Organization on the formation of foreign economic policy, as well as the opportunities and limitations arising from this for the cement industry. The current state of the industry is analyzed, the main challenges and barriers affecting its functioning and development are identified. The author analyzes the role of the state in creating conditions for effective regulation of the industry, stimulating innovative development, and implementing environmental standards aimed at reducing the negative impact on the environment and ensuring sustainable development. An important part of the study is a review of state regulation tools that can be used to protect the domestic market, stimulate investment and innovation, and adapt the industry to the changing conditions of the global economy. The authors offer specific recommendations for improving administrative and legal regulation, with a particular emphasis on the need to harmonize national legislation with international requirements and standards. The paper emphasizes that solving the existing problems and utilizing the potential of the cement industry is possible only through a comprehensive approach that includes legislative, economic and technological aspects. The recommendations proposed in the paper reflect the need for a comprehensive approach to reforming the industry and creating conditions for its sustainable and competitive development at the national and international levels. The paper highlights the need for a comprehensive approach to reforming the industry, including both legislative initiatives and practical measures to support and develop the cement industry in Ukraine.

Keywords: cement industry, administrative and legal regulation, WTO, World Trade Organization, foreign economic policy, cement production, cement turnover